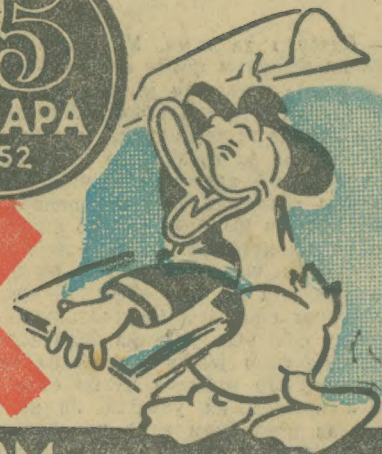

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

15
ДИНАРА
1952

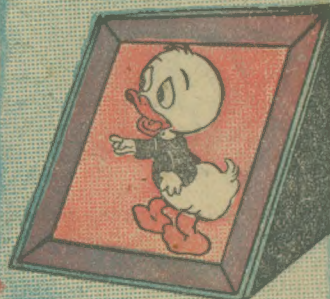
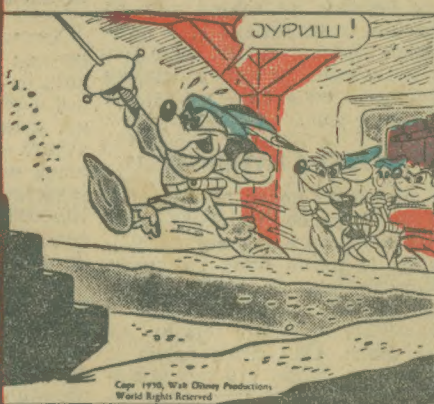
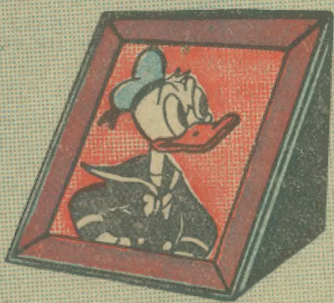

Година XVIII — Број 236 — Субота, 7 јул 1956

МИКИ

збоге и незбоге
у Мишојотшанији

8

— Свакако да нема. У њему се само каже да Флорини прети опасност и да је ствар веома хитна. То је све. Али, тај извештај није требало слати Саркићанима. Чак и да наш теренац грешни, зар би влада дозволила да за то лудачко бунџање, ако је то уопште бунџање, сазна читава галаксија? Да оставимо настрану панику која би настала на Флорини и како би то утицало на производњу кирта, остаје чињеница да би читава галаксија неминовно била упозната са одвратним и прљавим политичким односима Сарк-Флорина. Узи-мајући у обзир да је њима било довољно да уклоне само једног човека па да све то спрече, зар мислите да би онда Саркићани презали од убиства. Ја не могу ништа да предузмем само на основу копије последње поруке несталог човека.

— Шта онда хоћете да ја то учиним? Признајем да из овог што сте ми рекли не могу да закључим шта желите од мене.

— Дознајте на неки начин да га нису овде убили, — одговори му мрачно Јуни. — Ви свакако имате своју шпијунску организацију. Не, немојте се бранити. Већ годинама лутајући Галаксијом, упознао сам многе светове и знам да такву организацију ви имате овде као што је, беструмен, има и амбасадор Сарка на вашој планети. Док ви то будите истраживали, ја ћу, да бих овима са Сарка одвратио пажњу од ваших покушаја, спроводити свој план с библиотекарима.

Тако се завршио први Јуниов разговор са амбасадором Абелом.

У једном погледу Јуни је био у праву. Власти на Сарку пружиле су му помоћ и организовале контролу свих библиотека. Али, то није дало никакве резултате. Месеци су пролазили а Абел и његови агенти нису нашли никакав податак о боравку несталог теренца на Сарку. Никаквог трага о њему, ни живом ни мртвом, Јуни се већ решаво да напусти даље трагање, кад, сасвим неочекивано, стиже прва вест. Не од Абела или његових људи, већ од управе библиотеке на Флорини. Због тога се тада Јуни и налазио пред чиновником Управе за послове Флорине.

Службеник је и даље листао хартије пред собом. Најзад, подиже главу:

— Шта могу да учиним за вас?

— Јуче у четири часа по подне добио сам обавештење од библиотеке на Флорини да се тамо налази један човек који је покушао да добије две књиге о анализи свемира. Тај човек није Саркићанин, — они ће га задржати и саслушати. Међутим, отада се библиотека није јављала. Даље, у пет часова и пет минута, преко

БОРБА ЗА ФЛОРИНУ ПЛАНЕТУ ОСУЂЕНУ НА ПРОПАСТ

(15)

Роман од И. АСИМОВА

телеапарата у хотелу, чуо сам билтен у коме се каже да је у библиотеци на Флорини нападнут један патролџија. Верује се да су кривци троје домородаца и због тога се за њима трага. У каснијим емисијама билтен није био поновљен.

Не дозвољавајући службенику да га прекине, Јуни настави:

— Ја уопште не сумњам да су ове две вести у тесној вези. Не сумњам да је човек кога тражимо у рукама патролџија на Флорини. Тражио сам дозволу да отпутујем на Флорину, али је нисам добио. Захтевао сам затим да тог човека пошаљу овомо на Сарк, али и тај мој захтев је одбијен. Ето, због тога сам дошао у Управу за послове Флорине да захтевам да се нешто предузме. Или да мене пусте тамо, или да њега доведу овомо.

Потпуно безличним гласом чиновник му одговори:

— Влада Сарка не може да прима ултиматум од једног службеника Међузвезданог Бироа. Мене су моји претпостављени упозорили да ћете ви вероватно доћи да се распитате о том случају на Флорини и упознали ме са чињеницама које треба да вам саопштим. Човек који је у библиотеци тражио књиге о анализи свемира налазио се у друштву једног градоначелника и једне Флоринјанке. Они су заиста учинили преступ о коме је било речи у билтену и патролџије су пошле у потеру за њима. Међутим, они нису ухваћени.

Дубоко разочарање, које није ни покушавао да сакрије, видело се на Јуниовом лицу.

— Побегли су?

— Не баш побегли. Њихов траг водио је до пекаре невог Мата Корове.

— Шта? И једноставно су им дозволили да тамо остану?

Уместо да одговори, чиновник га упита:

— Да ли сте у последње време одлазили код његове екселенције амбасадора Трантора, Лудигана Абела?

— Какве то везе има са...

— Ми смо обавештени да се ви често виђате у тој амбасадри.

— Већ недељу дана нисам видео амбасадора Абела.

— Онда вам саветујем да га посетите. Ми смо дозволили да преступници остану у Коровљевој пекарни из обзира према нашим веома деликатним међудржавним односима с Трантором. Овлашћен сам да вам, ако то буде потребно, кажем да је

тај Коров, што вас свакако неће изненадити, већ одавно познат „нашој“ обавештајној служби као агент Трантора.

VI

АМБАСАДОР

Тај разговор Јуни са чиновником управе за послове Флорине догодио се десет часова пошто је градоначелник Теренс напустио Коровљеву пекарну. Корачао је лагано кроз улице града, опипавајући руком грубе зидове радничких кућа. Изазив бледе светлости која би се само с времена на време пробјављала из Горњег Града, читава насеље било је у потпуном мраку. Једина светлост која је била дозвољена у Доњем Граду били су сребрнобисерни снопови ручних лампи патролџија. Ови чувари ре-

да корачали су улицама у паровима или тројкама.

Теренс се склони у једну прашњаву побочну улицу (чак ни ноћни пљускови, тако чести на Флорини, једва да су продирали у град под бетонском плочом), јер је чуо приближавање тешких корака. Светлост депних лампи се појавила, прошила и ишчезла на стотинак метара далеко од њега. Читаве ноћи патролџије су пролазиле горе-доле. Није ни требало да раде ништа друго. Страх који су они самом својом појавом изазивали био је довољан за одржавање мира и реда.

Теренс се држао сенки, прелазећи брзо преко места осветљених светлосту која је долазила из Горњег Града. Бежао је, крио се, он који је све до недавно био у милости тих моћних господара. Тако је и као дете бежао од патролџија, јер су се испред њих склањали сви, без обзира да ли су били криви или не. Као дете... Као дете сваког дана је са осталом децом понављао молитву: „Нека дух Галаксије бди над Саркићанима као што они бдију над нама“. „Да, мислио је сада. Кад би само било тако! Кад би тај замислићени дух Галаксије вратио њима све оно што су они учинили нама!“

Кад је имао десет година написао је домаћи задатак о томе како он замишља живот на Сарку. Били су то редови пуну дечачке маште. Једног пасуса из тог задатка сећао се још и сада. У њему је описао Саркићане како се сваког јутра скупљају у великој дворани, зидова сјајних као цвет кирта, да би ту озбиљно и брижљиво разговарали о греховима Флоринјана и о очигледним мерама којима би се ти грешници вратили на пут врлине.

Учитељу се његов задатак веома сви-део и на крају школске године Теренс је био пребачен у нарочити разред, где је имао да учи аритметику, галактографију и историју Сарка. Образовање осталих де-чака и девојчица са Флорине састојало се једино од читања и писања. Кад је ушао у једанаесту годину, одвели су га на Сарк. Још и сад се сећао како му се тај дан чинио велики и значајан. При помисли на то, сада је осећао стид.

Приближавао се крајњим предграђима насеља. Поветарац је доносио тешки и слатки мирис расцветалог кирта. Још само неколико минута и биће у релативној сигурности широких поља, где патролна служба није била тако редовна, нарочито не ноћу. Корачао је пажљиво, обузет непријатним сећањима.

(Наставиће се.)

ПРОНАЂЕН „ЛЕГЕНДАРНИ“ НАРОД

Експедиција америчког Музеја за природне науке, која је под вођством научника Роберта Вевера испитивала дунгле на Тајланду, нашла је у њима један народ за који се сматрало да је давно изумро. Уствари, то је само група припадника тога народа која се састојала од шест људи, једног детета и једне жене. Према причању Роберта Вевера, који се недавно вратио у Њујорк, као да нека зла коб лебди над тим племеном. Дете се уопште није играло, одрасли се никада не смеју, никад не подижу глас као израз љутње, радости или страха, већ су меланхолични и ћутљиви. Они никад не певају, нити имају неке мело-

још дуго живети. Њој је тек двадесет година, а већ изгледа као старица. Из приче ових људи Вевер је сазнао да су остале чланове њихове групе разнели тигрови.

Постоји могућност да припадника овог народа има и у другим деловима дунгле. Иначе, потпуно је схватљиво што је овај народ осуђен на пропаст, кад се узме у обзир његов тежак живот и опасност од тигрова. Досад се тај народ сматрао „легендарним“, давно несталим, а по свој прилици ће ускоро и постати „легендаран“.

Пре но што су наишли на ове остатке, чланови експедиције су чули многе приче о не ком племену које лута по шумама. Причало се да оно „шичезне“ кад наиђе неки странац. Назвали су их „духовима жутог лишћа“, јер се веровало да их нестане кад лишће у дунгли почне да жути.

ЗБОГ НЕПИСМЕНИХ...

Автобуси у Мексико-Ситију различитих су боја, према томе на којој линији саобраћају. Ову одлуку општина је донела на молбу многих неписмених, који не знају да читају бројеве и написне на таблама кола. Путници тамо бирају црвене, плаве, жуте или зелене аутобусе да би стигли куда желе.

РАКЕТА НА МЕСЕЦ

Амерички научници сматрају да је, према садашњем стању технике, могућно послати на Месец једну ракету тешку око 450 килограма, која би носила и око 23 килограма разних инструмената. Ракета би била без посаде, а могла би развити брзину од 9,6 километара у секунду на висини од 560 километара од Земље, што би јој било довољно да стигне на циљ. У близини Месеца брзина би јој се смањила на 2,4 километра у секунду. Уз помоћ

реактивних ракета, она би се неосштењена спустила на месечеву површину.

КАД БИ КОПНО БИЛО РАВНО...

Кад би Земља била равна, тојест кад не би било плани-

на и долина, море би је потпуно прекривло. Тај воде-ни покривач био би дебео око три километра.

ЗАШТО МОРСКА ВОДА НИЈЕ ТОПЛИЈА?

Из карата које показују промене у температури океана за последњих 40 година види се да постоји несклад према променама у температури ваздуха од 1900 године наовамо. Ако клима на Земљи стварно постаје топлија, онда би температуре океана требало да буду веће бар за једну петину степена. — сматрају стручњаци Океанографског института у Калифорнији. Они тврде да би и ниво морске воде морао бити већи него што је забележено (повећање од 9,92 см за последњих 100 година) услед утицаја топлијег ваздуха на загревање делове океана. Резултати до којих се буде дошло у испитивању кретања океанске воде можда ће донети решење овог проблема. У овоме ће

научницима бити од велике помоћ „електронски мозгови“, као што су им помогли и приликом испитивања атмосфере. Колико је засад утврђено, узрок овом нескладу треба тражити у чињеници што океане уоквирује копно, присиљавајући воду да струји углавном у правцу север-југ, а не запад-исток као што је то случај у атмосфери.

НИЈЕ ПРОБИРАЧ

Моћор коме као погонско средство могу да послуже минерална уља било које врсте, од бензина до талога уља за мазиво, конструисан је у Америци. Пробни модел овог мотора кретао се чак и помоћу риблиг, ораховог и других биљних уља.

НАЈВЕЋИ РАТНИ БРОД

Амерички носач авиона „Саратога“, са својих 60.000 тона и дужином од 315 метара, највећи је ратни брод на свету. Његове машине имају јачину од 250.000 коњских снага и развијају просечну брзину од 34 чвора. Ова снага равна је погонској снази сто локомотива. Палуба је толико пространа да би на њој могла да стану два прекоокеанска брода један поред другог, или да се смести 40.000 људи. „Саратога“ има 25 спратова и носи посаду од 3.800 људи. Овај чиновски брод недавно је пуштен у море.

ЦИГАРЕТ-ПАПИР КАО ПЕПЕЉАРА

Израђена је једна нова хартија за цигарете која приликом пушења не сагорева, већ све време задржава пепео. Хартија је начињена од стаклених влакана чија дебелина износи један дванаестини део милиметра. Она у исто време служи и као филтер за дим, јер пропушта само једну од 100.000 димних честица. Ова њена особин-

на учиниће да она нађе примену и код гас-маски и уређаја за пречишћавање ваздуха. Она је и веома јака: осам пута јача од хартије сличне врсте. Што је најважније, добија се на исти начин као и обична новинска хартија. Једино се мора брижљиво контролисати кинеска концентрација желатина у њеним влакнима. Ова нова хартија има глатку површину, свиленаст бастав и не гуљва се. Међутим, није погодна за писање, јер се масило по њој разлива.

МАШИНА НА 11 СПРАТОВА

Хидраулична преса за уокви-равање авионских трупова, која је сада у употреби у једној фабрици у Норт Графтону, у америчкој држави Масачусетс, свакако је највећа машина на свету. Она је висока једанаест спратова, тешка 10.750.000 килограма и има снагу притиска од 50.000 тона. За овим гигантом врло мало заостаје машина за сечење и бушење која се употребљава у конструкцији крила за најмодерније транспортне авионе. Она је тако велика да су радници, док раде на поједи-ним њеним деловима, принуђени да се споразумевају помоћу телефона.

ЗЕМЉА ЈЕ МАЊА НЕГО ШТО СЕ МИСЛИ

Амерички војни институт за картографију, после више од десет година мерења и упоређивања, утврдио је да је Земља мања него што се досад мислило. Према добијеним резултатима, полупречник Земље крајњи је за око 128 метара, тј. има 6.378.260 метара. Ова ће се коректура узети у обзир приликом израчунавања путање вештачког Земљиног сателита, који ће бити избачен у ваздух у току Међународне гео-физичке године.

ПУЖ — ШАМПИОН

Бургуњског пужа, који је веома распрострањен у Француској, с првом можемо назвати шампионом у тељењу терета. Иако је сам тежак свега двадесет грама, он може да вуче аутомобил — наравно играчку — с теретом који две стотине пута премаша његову тежину. Француски научник Жан Кадар, писац књиге „Пужеви“, сматра да рогови код пужа претстављају „комплексни“ орган за више чула: они су му неопходни као перископ подморници, као радар авиону или као чуло мириса довачком псу.

Дисање код пужа толико је јако да може да заталаса пламен свеће. Сматра се да се пуж креће веома споро. Међутим, упркос тој спорости он прелази за један час 420 метара.

Зими и за време сушних летних дана пуж спава завуčen у своју кућицу. Кад пада тиха, топла киша, пуж „пева“.

то јест производи неке чудне, уједначене звуке који потсећају на певање.

Пужеви се не боје оштрих предмета. Ако ставите пужа на сециво бријача, он ће прећи преко читаве оштрице а да се не озледи: слуз, коју он лучи, чува га да се не посече.

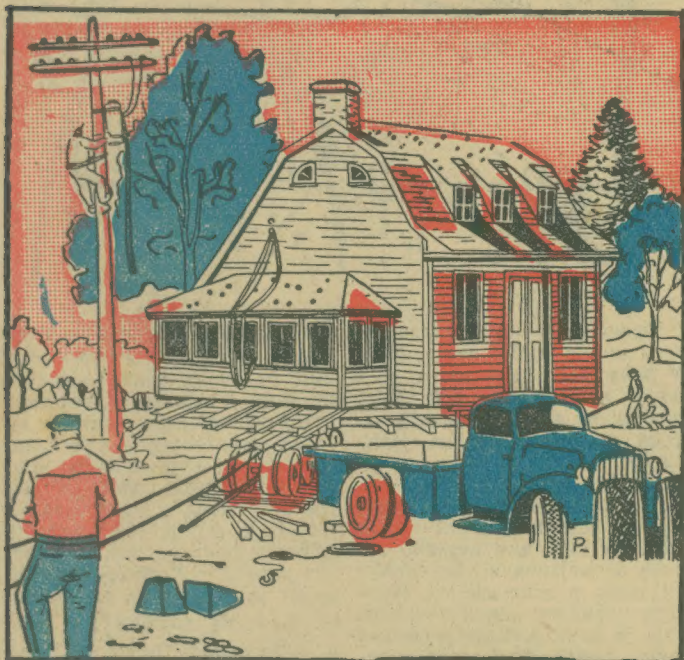

дије. Иако су веома дивљи, допустили су да их Вевер слика и да на магнетофонску траку сниме њихов језик. Свих осморо били су болесни од маларије. Нарочито је жена била у тешком стању и, мада су је чланови експедиције лечили, слаби су изгledi да ће

ПРЕНЕЛИ КУЋУ заједно с породицом

III Међанин Фриц Персон и његови синови највећи су стручњаци за селидбу зграда. Пре извесног времена они су тако мајсторски пренели читаво једно насеље с једног краја Гетеборга на други да чак ни слике са зидова ниједне од 64 пресељене куће нису померене са свога места. Другом приликом, док је Персон преносио две зграде на даљину од једног километра, породице које су у њима становале нису их уопште напуштале. Текућа вода била је обезбеђена камионом-цистерном, а довод електричне струје покретним каблом.

Пошто се из дана у дан повећава број аутомобила у друшћом саобраћају, осећа се све већа потреба за новим, ширим улицама и путевима, које треба подизати тамо где се сад налазе зграде за становање. Да би се удовољило саобраћајним потребама, не остаје ништа друго него да се зграде руше или преносе на друго место. Сем тога, да се у граду подигне једна вишеспратница, често је потребно уклонити неколико мањих

зграда, какву гаражу или радионицу. Да се зграде не би рушиле, прибегава се сеоби.

Уопште узев, свака кућа може да се премести, али тај посао захтева знатне трошкове. Треба купити ново земљиште, ископати нове темеље, поставити разне цев и повући водове електричне мреже. Па ипак, на „пијаци зграда“ постоји све већа понуда и тражња. Полет није исти у свим земљама, али је утврђено да се нигде не смањује.

Премештање зграда чешће се догађа у Америци него у Европи, што је сасвим разумљиво кад се има у виду да су европске куће углавном од цигала, а не од балвана или металних плоча као у САД. Ови се радови предузимају већ готово педесет година. Још 1907, под надзором једног италијанског инжењера, холандска станица Анверс-Дам не само што је пресељена, већ јој је потом дограђен још један спрат. Затим је у Марсељу једна грађевина из 16 века помакнута неколико метара напред и окренута лицем на другу страну. У париском предграђу Шатијон-су-Бање неколико зграда је пресељено 400 метара даље, да би се проширио пут који води за центар Париза.

У америчким локалним листовима све чешће се налази на огласе преко којих се продају селибене зграде. Купац односи и све растине из старе баште, као и ограду, али је обавезан да рупу од темеља покрије земљом.

Некипут се догађа да се један део неке веће зграде „пресадни“ на једно, а други на друго место. То обично бива кад је грађевина старијски зидана, дугачка, с претерано широким одајама које могу да се преграде. Више пута се догодило да је однет само први спрат и стављен на нове темеље, а приземљу, које је остало на старом месту, дозидан је кров.

При селидби се мора обратити нарочита пажња на димњаци и на гипсане радове. Зграде од цигала претходно се ојачавају челичним конопцима. Најтеже се преносе куће од бетона који је ливен у току градње.

Даљина на коју се зграда сели не претставља битну чињеницу, како би се иначе могло претпоставити. Кућа се може лако пренети и на 50 километара само ако не мора да се пролази кроз насеља. Ако се преноси улицама, највећу тешкоћу претстављају телефонске и електричне жице, зато што су обично затегнуте на свега пет и по метара од земље. У том случају пренос какве високе зграде задаће радницима доста мукe, јер све жице треба претходно скинути, а затим их поново поставити.

Припреме за пренос осредње приземне зграде трају отприлике десет дана. На њима је запослено четири радника. У сваки бојни зид темеља буше се најмање четири рупе и у њих се увлаче попречне греде, које се пружају с једног краја здања на други. Тако се образује чврст ослонац на који ће зграда да налегне кад је буду подизали. Потом се буше мање рупе и кроз њих се провлаче греднице широке 35 сантиметара, које се наслањају на велике греде. Кад је то готово, под греде се подмече 20 до 40 ручних завојних дизалица, а свака од њих мора имати снагу за дизање терета од 20.000 килограма. Помоћу њих радници, мало помало, „одлепе“ целу зграду од темеља. За то време све покретне ствари станара остају на свом месту. Слике и даље висе на зидовима, посуђе је наређано у орманима. Чак ни кап воде из препуне чаше не падне на сто.

Мање зграде обично се преносе камионима који немају оградe. Возач потера камион унатраг и подвуче га под греде. Ако је камион висок, радници подижу кућу колико је потребно. Теже зграде преносе се на тај начин што се под греде подметне нарочити челични под који носе два пара предњих и два пара задњих точкова једног моторног возила. Ова покретна платформа, коју вуче сопствена или друга машина, креће се за време селидбе брзином од десет километара на час.

Постоји ли граница преко које није могуће прећи при транспортовању зграда? Стручњаци сматрају да таква граница не постоји. Они кажу:

— Подметните довољан број дизалица па ћете видети да ли ће зграда моћи да се одупре. Наравно, не треба имати жељу да се пренесе Лувр или, рецимо, Емпајр Стејт Билдинг.

Пре извесног времена у Њујорку је, на пример, пресељена прилично широка четвороспратница с једног краја њујоршког аеродрома на други.

Постоји много разлога који руководе људе да премештају зграде. У свему је најважније то да је техника ове необичне сеобе усавршена и да трошкови селидбе износе знатно мање од користи коју зграда пружа ако се пренесе у нову средину.

КАО У БАЈИ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

О П И С

У приповеткама и романима често налазимо на описе природе и другог свега што чини то дело. Сам опис није ништа друго него сликање речима извесних појава у спољном свету, психичких особина јунака у роману и приповеци итд. Књижевник нема, као сликар, на располагању боје у разним нијансама, него само речи, и оне му служе да би што боље, живописније и уметничкије дао предмет описивања. Предмет описа може бити све што око види. Том приликом књижевник даје карактеристичне знакове предмета које слика речима. Разуме се, све то ради по једном извесном систему. Овде ћемо дати неколико примера описа.

ЛОВЋЕН

Хоћу да вам говорим о Ловћену, о лепом црногорском брегу. Прво што путнику пред очи изиђе, то је он; прва црногорска реч коју чује, то је његово име; прва стопа црногорске земље на коју стане, то је камен Ловћена... Прве и последње сунчане зраке на њему се виде; први облаци и громови од њега се крећу; по-

сте да су звезде по врху његову попадале; кад месец залази, учини вам се да о његове стране удари, и ту се здоби и угаси.

(Љ. П. Ненадовић)

ОСТРВО ХИОС

У граду Хију, како се изиђе из града, намах почињу вели-

ке баште, пуне лимуна и поморанца, с прекрасним каменима сазиданим и различитим бојама мрамора украшеним домовима. Грађани Хиосци, који су сви богати купци, имају своје баште и у њима домове лепше него у граду. Цело се острво претставља као град изванредне милине, пун, великим каменним зидовима окружених, садова и у њима кастела, у којима од марта до новембра живе породице. Овде је највећа зима као код нас у Банату у октобру. Улето, ту за шест месеци нема кише и врућина би била врло велика да морски ветрови сваки дан не расхлађују ваздух. На дрветима лимуна и поморанца преко целе године види се цвеће са зеленим и са зрелим плодовима. Свака башта има свој бунар с преизобилном водом; рекао би да у свој тој земљи на неколико хвати дубине ништа није него вода, коју свако јутро и вече маленим каналићима кроз сву башту навраћају и дрва напajaју. Воду извлаче на чекрк: вежу мазги очи, да не види што чини, запрегну је и потерају; ова, како пође, све иде и путује, мислећи ко зна куда, а не зна да се све на једном месту око бунара окреће. Свак може лако замислити како је од марта до конца новембра по овом острву ходити. Мирис

је од плодова и цвећа такав да би ко чисто помислио да је у рају...

(Доситеј Обрадовић)

СТЕПЕ

Сав онај простор који данас чини нову Русију до самог Црног Мора била је зелена, недирута пустиња. Никад није плут зором по неизмерним валима дивљега биља; само су га утабали коњи, који су се скрили у њима, као у шуми. Ништа у природи није могло бити лепше; сва површина земљина изгледала је као, зелено-златан океан, по коме је попрскано милионима разних боја. Кроз танке, високе стабљике траве провирио је плав, сивкаст и љубичаст различак; жути прештак издвајао се највише својим вршком; бели спорић белео се на површини својим капицама налик на шти тиће; влат пшенице доносена ко зна откуд сазрела је у томе густини. Око танког њиховог корена промицале су препрелице, истегнувши своје врагове. Ваздух је био пун свакојаких птичјих цвркута. Под небом су непомично стајали јастребови, раширивши своја крила и упрви своје очи у траву. Са стране је допирало гакање дивљих гусака у ко зна ком далеком језеру. Из траве се дизала одмереним летом чајка и раскошно се купала у плавим ваздушним валима. Ено како је нестале у висини и само се указала као једна црна тачка; ено како се преврте крилима и беласну према сунцу... Бава вас однео, степе, како сте лепе!

(Н. В. Гогољ)

Добардан! Добардан!

Било би врло тешко саставити приручник учтивости који би се односио на све земље на свету, јер у свакој од њих владају друге навике и други обичаји. Колико земаља толико и начина да се људи међусобно поздрављају и да један другом указују поштовање речју или покретом руке, главе или целог тела.

У Абисинији урођеници се рукују и љубе у надлактицу. Они такође узимају огртач особе коју поздрављају и њиме се заогрћу. Ево шта изговарају људи разних народа у свакодневном поздраву: Енглези — Шта радите? Немци — Како

иде? Данци — Живите добро! Шпањолци — Добардан! Шкотланђани — Како стоје ствари на вашем дому? Грци — Шта радите? Јевреји — Мир! Холанђани — Како путујете? Ирци — Можете ли на слави да саградите своју постељу?

Становници Астрахана поздрављају се скидањем једне, а каткад и обе ципеле. — Арапи, који као и сви источњаци воле свечаности, при сусрету се поздрављају речима: Хоџа на миру! На то други одговара: Иди по добру! — Јапанци скидају папучу. — Становници Огњене Земље бацају се потр-

бушке на земљу. — Урођеници Лемурика и Палоса трљају образе. — Домороци Лоангоа поздрављају се снажним дрмањем руку и скакањем три до четири пута напред и назад. — Прици са рта Лопез клекну на једно колено, плесну трипут дланом о длан и подигну шаку до рамена.

Народ Камбоџе поздравља се метанисањем. — Кинези то чине на тај начин што се приближе један другом приклоњених глава, покрећући шаке које су им приљубљене уз прса. Притом кажу: Да ли сте појели свој пиринач? — Жена са Златне

Обале, кад је представљају гостима, вади чешаљ из косе, тако да јој се она распне по плећима. — Становници Киладских Острва поздрављају се тиме што скачу главачке у воду. — Урођеници Маријанских Острва прислањају своју шаку на трбух друге особе.

Већина ових података сакупљена је из списка и причања која су оставили путници по далеким земљама почетком овог столећа. У току времена можда су неки народи изменили начин поздрављања, али овако је изгледао њихов „добардан“ пре педесет година.

Франс Халс весели сликар

Ако је Франс Халс имао у целу који новчић, брзо би га потрошио. Кад би се нашао без паре, задужно би се, а затим би, весело и безбрижан као првач, отишао у шивницу да тамо одахне од брига. Касини, пекар, кућевласник чекали су из месеца у месец да им плати дугове који су се стално повећавали и не тако ретко били су принуђени да га одвуку на суд не би ли дошли до свог новца. Познаници и суседи забринуто су вртели главом говорећи да весели Франс треба мало да дисциплинује себе. Али, сви су га они волели. И знали су да је он велики уметник који ствара — и који је по данашњим мерилима створио — најживахније и највеселије портрете у историји сликарства.

Но, чак и у часовима кад га је сиротиња највише притискивала, Халс није мењао начин свог сликања. Оне исте године кад је насликао „Веселог леуташи“, слику коју стручњаци сматрају његовим „најсрећнијим и најживахнијим надахнућем“, његов млекар долазио је из дана у дан да захтева новчак који му је Халс дуговао за сир и бутер. Али, та и сличне непријатности и невоље нису могле да измене ведрог сликара: његов корак био је и даље лак, његово мршаво лице увек ведро и насмејано, очи увек блиставе.

Франс Халс био је оличење веселог, бујног времена у коме је живео. Холандија тек што се била ишчупала из гвоздених канџа у којима ју је вековима држала моћна Шпанија. Стекавши независност,

Холандија је почела да гради флоту која јој је, у време кад је Халс живео, довела славу највеће поморске силе на свету. Национално ослобођење до кело је са собом и ослобођење дотле спутаних стваралачких и животних снага Холанђана. Живот је наједном постао бучан и весео. Крчме су биле увек пуне као да је сваког дана био празник. Живахни, духовити разговори пенушали су се од смеха, обести, шала. Земљом је одјекивала безбрижна и бучна песма путујућих певача.

Мада предање вели да је Халс био пијаница, данашњи историчари уметности тврде да он није пио више од осталих људи свог времена. Да он то заиста није могао бити, потврђују његове многобројне слике које је радио у својим „најбујнијим“ годинама: портрети научника, црквених и државних великодостојника и истакнутих синова Холандије. Осим тога, градски оци Харлема, града у коме је провео највећи део живота, веома су га ценили. Њега су позивали кад је требало проценити слике других уметника, реставрирати платна старих мајстора, или судити нечасним сликарима за уметничке фалсификате.

У снафу сликара Халс је био један од чланова управе. Весели сликар био је и запосленик једног одреда добровољаца гарде, а поред свега тога имао је око себе читаву групу ученика, које је несебично учио како треба добро сликати. Неколицина од њих постали су познати уметници: Адријан Брауер, Адријан ван Остаде, Филип Вауверман и Јудита Лејстер, најистакнутија жена-сликар свoga времена.

Франс Халс није сликао често, али је радио веома брзо. У току педесет и пет година он је израдио око 300 слика, што значи да на свака два месеца долази мање од једне слике.

„Весели леуташи“ само је једно од ведрих ремек-дела Франса Халса. Ниједан други уметник није нам оставио толико насмејаних и ведрих људи, жена и деце као он. Иако увек насмејан, као и личности које је сликао, Халс је веома тешко живео. Требало је издржавати огромну породицу — имао је десеторо деце — и то искључиво сликарском четкицом. У педесетој години морао је да заложу своја платна да би платио дуг пекару. Кад

му је било шездесет, био је изведен на суд због тога што није могао да плати за платно на коме је сликао. У седамдесетој години један зеленаш му је за дуг заплену све слике и намештај, који се састојао из три сламарнице, три јастука, једног ормана и једног стола.

Најзад, кад је уметнику било осамдесет година, општинска управа у Харлему доделила му је пензију од две стотине флорина годишње, а усто и троја кола тресетног угља за зиму. А кад је неколико година после тога „весели сликар“ умро, сахрањен је о трошку општине у највећој катедрали Харлема.

Доскора се о њима мало знало...

неко велико, чупаво јаје. После спавања умива се као мачка. Избор места за подневно дремање дао је пикси назив „зеца са стена“. Позната је и као „зец који звижди“, „безрепи зец“ и „мали зец“. Рудал

сунчани зраци ипак имају приступа. Она свакодневно додаје по један танак слој траве, тако да сваки од њих може лепо да се осуши.

Као што су два биолога утврдила, пика љубоморно чува припремљено сено и лази да га киша и снег не оштете. Једне ноћи, док су они боравили у канадским планинама, почела је да пада киша, која се касније претворила у снег. Целе ноћи чули су се гласови пика, а ујутру се више није видело сено које су учили тога дана биолози били запазили. Пике су га у току ноћи превукле на сигурно место.

Иако је необично вредна животиња, пика у подне прекида рад, да би одремала на каквој стени. Тада личи на

ри је називају „изгладнелим пацовом“, пошто никад не може да се угоји. Латинско по-

родично име гласи у преводу: мали, краткоухи, безрепи зец. Само име пика тунгуског је порекла.

Иако су пике одавно запажене, о њиховом животу доскора се мало знало, вероватно зато што живе на висинама од преко 3.000 метара. Од маја до септембра, женка сваког месеца донесе на свет по три до четири младунца. Кад се роде, млади имају једва по 30 грама. Чим достигну тежину од 50 грама, четвртину тежине одрасле животиње, постају самостални.

Пике су активне преко читаве зиме. Један природњак, који је санкама пролазио кроз канадске планине, у току пелог пута слушао је њихове гласове, пошто је кретање санки вероватно реметило живот ових животињица под дебелим снежним покривачем.

Чудо од удобности

На великој аутомобилској изложби у Женеви, највећу пажњу публике привукао је велики аутобус овалног облика „Златни делфин“, који је произведен у Италији. Аутобус је дугачак 11 и широк 2,5 метра. Његова каросерија начињена је од пластичне материје, а кров је од плексигласа и несаломљивог поларизованог стакла, што омогућује потпуну видљивост у свим правцима. Мотор аутобуса је с турбином и развија брзину од просечно 200 километа-

ра на час. Иначе, унутарњи уређаји пружају путницима највећу могућу удобност. Они се за време вожње могу служити телефоном, слушати радио и гледати телевизијски програм. Намирнице се налазе у фрижидеру, а постоји и бар с топлим и хладним пићима. Температура у аутобусу може се подешавати по жељи. Ово изванредно возило стаје 30 милиона франака, а предвиђено је за 18 путника, који своја седишта могу, кад год хоће, да претворе у удобне постеље.

ДОСЕТЉИВИ
ВУКО

од Вола Дизнија

Тешко Клису кад је на камену...

У свом „Рјечнику“ уз реч Клис Вук Караџић је забележио: „Више Солина на главици мали градић и око њега неколико кућа“. То је био у Вуково доба, кад је Клис већ давно изгубио своје значење и његова бурна и јуначка прошлост певала се само у народним песмама — „Тешко Клису кад је на камену, а камену кад је Клис на њему“. У тим стиховима народни певач сликовито је изразио све оно што се вековима збивало око овог тврдог града.

... Клис грчки значи кључ, додаје Вук у „Рјечнику“, и као што је Задварје било кључ од лијевог стране Цетиња до Омиша, тако је Клис био од свега Приморја околу Сплета између Трогира и Омиша...

Већ у древна времена Клис је био значајно утврђење. По ред њега је водио главни и једини друм који је везивао Босну, Балкан и Подунавље с морем. Господар Клиса био је и господар овог друма; држао је његов кључ којим га је могао по вољи отворати и затварати. Клис се попео на врх стрме, камените стене, готово неприступачне, у тесној клисури што раздваја планину Козјак од Мостара. „Уздигао се над Солином и Сплитом као див, као си ва птица, која гледа што се онамо збива“. С Клиса се отварао видик на сплитска Каштела и Трогир, Сплит и Солин, на острва Чиново, Шолту и Брач и поглед се губи далеко према Хвару и Вису.

Због сплетак „хришћанске госпде“

Клис је сматран неосвојивом тврђавом. Готово сто година Турци су га узалудно нападали. Од тврђава градова у Босни Далмацији и Хрватској Клис је последњи пао у њихове руке. Сам је одолевао великој турској сили, а пао је због немарности и сплетак „хришћанске госпде“, напуштен у најсудбоноснијим тренуцима, лишен свог храброг заповедника, капетана Петра Кружића, „доброг витеза“, који га је више од двадесет година јуначки бранио са својим ускоцима и клишким грађанима. Тада се о Клису говорило у целој Европи, а у Цариграду, на султановом двору, Кружићево име изазивало је оштрице и бес. Аустријском посланику, који је 1534 године дошао да преговара о условима примирја, велики везир оштрице је рекао: „Најпре ћемо покорити и казнити Петра Кружића који држи град Клис, јер нам је учинио големе штете“.

Све до свог пада, Клис је био у власти хрватско-угарских краљева. Но, ти су краљевци били немоћни да пружи отпор све снажнијој турској најези. Последње тврде градове у Босни и Хрватској бранили су Хвати, узалуд тражећи помоћ и од свога владара и са запада. Млетачка Република, која је држала Далмацију, а и сама била угрожена од Турака, настојала је да се, споразумевајући се с њима, дочепа градова у Приморју и Дал-

Разликује се од других мора

Балтичко Море нема плиме и осеке, јер везу између њега и Северног Мора чине три уска пролаза: Велики Белт, Мали Белт и Сунд. Балтичко Море није много ни слано, најпре

машију које су још држали и бранили Хвати. Ти градови, који су могли да примају помоћ још само с морске стране, били су упућени на Млетке, верујући у хришћанске савезнике и њихову помоћ. Али, Млетачка Република затварала им је те путеве и они су остали препуштени сами себи, опседнути од Турака са свих страна, морени глађу и свим невољама непрекидне и безнадежне борбе. Помоћ су могли да приме само захваљујући јуначким подвизима Хвата, који су се уз борбу пробијали кроз густе турске редове, уносили у опседнуте градове храну и муницију. Али, под притиском далеко надмоћнијег непријатеља, ти градови падају један за другим. Тако је у Далмацији најпре пао Книн, па потом Скрадин и Обровац. У Босни је исту судбину доживео Јајце. Држао се још

Ударац с леђа

Клис је држао у Солину, на домак Сплита, крајичак морске обале, где је била врећна мала лука утврђена кулама. То је био једини његов слободан пут којим се могао снабдевати у време непрестаних борби с Турцима. Настојећи да освоје ту клишску луку, Турци су, у споразуму с Млечанима, саградили овде своју кулу, из које су ометали снабдевање Клиса Но, одлучујући ударац задати су му Млечани, потпуно га затворивши с мора, и то баш у време кад су се око града водиле најжешће борбе. Пре тога, док је Петар Кружић у Италији, на папском двору, молио помоћ за Клис, Млечани су успели да се преваром увуку у њега. Али, Кружић их је убрзо истерао и, поново поставивши његов заповедник, наставио борбу с Турцима.

овај славни град. И као што је била бурна историја Клиса, такав је био и живот његовог заповедника. Кружић је прикупио у Клису избеглице из Босне, ускоке, који су сачињавали главни део његове посаде. У то време Клис је у својим подграђима имао око 1.500 становника. У мирна времена они су се бавили трговином, а сада су, заједно са ускоцима, бранили градске бедеме и куле од непрестаних турских навала.

Кад је Клису био најпотребнији...

И Турци и Млечани непрекидно су узнемиривали Клис: Турци војском, а Млечани подлим нападом на његове грађане и браниоце и на клишску луку у Солину. И једни и други клеветали су Кружића хрватско-угарском краљу да крши примирје, које у ствари никад није ни постојало, и да са својим ускоцима предузима разбојничке нападе на њихово земљиште. Петар Кружић морао је да се брани пред краљем од Турака и Млечана и да докаже како није „велик и особит разбојник“, како су га Турци називали, него „верни син хрватске земље“ који брани последње слободно уточиште на југу некад простране државе.

Док су опустошавали Кружића да крши примирје, Турци су у исто време с великом војском улази у Славонију, освојили њене градове и одвели у ропство око 60.000 њених становника. А кад Млечани затворе с мора овај крајичак слободне клишке обале, а Турци опседну Клис са свих страна и почну га бити са утврђења која су око њега саградили, било је јасно да се и њему ближе последњи тренуци. Петар Кружић био је препуштен сам себи, али он не само да је одбијао турске и млетачке нападе, него је почео и сам да удара на непријатеље и да их гони. Тада су опет почеле да стижу тужбе угарско-хрватском краљу на Петра Кружића. Подли Млечани оптужили су га да је „харамбаша разбојничке чете“, који напада — миран свет! И Кружић је поново био присиљен да напусти Клис и да очекује краљев суд. И то у тренутку кад је Клису био најпотребнији.

Последњи јуначки подвиг клишких ускока

Клишани су се и даље храбро борили, надајући се у помоћ коју ће им довести њихов капетан. Краљ их се најзад сетно и послао им утешно писмо, обећавајући им награду за њихову верност и храброст, али нека устрају док не стигне помоћ! За време те последње турске опсаде збио се и последњи јуначки чин клишких ускока. У турском табору пред Клисом био је неки Турчин по имену Бакота, човек огромне снаге и раста. Он је позивао Клишане на мегдан и вређао их најпогрднијим изразима. Неки младић, именом Милош Парижевић, замолио је заповедника да изиђе Бакоту на мегдан. Једва га пустише, од страха да не осрамоти хришћанско оружје. Но, Милош је већ у првом судару успео да снажним ударцем мача дубоко засече Бакотину ногу. Бакота паде и испусти мач, а Милош му њиме отсече главу и донесе је у Клис.

У Сењу се почела скупљати војска за помоћ Клису. И Петар Кружић је успео да сакупи чету ускока. Њега поставе за заповедника ове војске, која се састојала од Италијана и Немача. Ноћу између 11 и 12 марта 1537 они се искрцају у Солину, али их рано изјутра, уз велику вису Турци изненада нападну. Немци и Италијани ухвати силан страх, тако да су се у нереду почели повлачити према лађама у солнској луци. Кружић их је заустављао и храбрио, али узалуд. Војници су нагнута према лађама, које су биле пренастрпене и нису могле да крену с места. У том метежу настале покољ, у коме је био тешко рањен и Петар Кружић. Кад су га Турци препознали, отсекли му главу и победоносно је однесу под Клис. Турски заповедник покаже је Клишанима и позове посаду и грађане на предају. Ако то учине поклониће им живот, иначе за њих неће бити милости.

Пошто су Турци пре тога заузели једини извор воде, а у граду је понестало хране, Клишани и ускоци схватили су да им више нема никакве наде у помоћ, па предаду Клис Турцима 12 марта 1537 године. Турци су им допустили да под оружјем напусте град и они се разиђоше на све стране. Ускоци се углавном склонили у Сењ, одневши и кључеве града Клиса, који се још и данас тамо чувају.

Река — судија

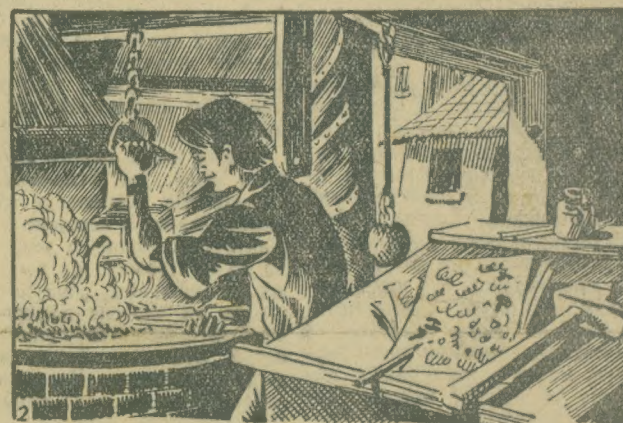
Познато је да се земљорадници често споре око имања. Пре неколико година, у Лавардену, на самој Лоари, два француска сељака имала су по комад земље на левој и десној страни Лоариног рукавца. Један од њих, да би му поточара боље радила, скренуо је воду са рукавца. Два дана доцније,

за узврат, онај други прокопао је јаз да наведе воду на своју њиву. Тако је настао спор. Њихов предмет мењао је судске инстанце и парница се отегла више година. Најзад, Лоара је сама пресудила: престала је да отиче рукавцем о чију су се воду тврдоглави земљорадници спорили и травуљина је испунила канал. Парничари нису задовољни таквим решењем, али се не споре, јер не могу да подигну тужбу против реке.

Више за параду и забаву

У Старом веку прво се писало зашиљеном трском, а потом животињским пером. Међутим, врхови пера брзо су се абали и постајали неупотребљиви, па их је стално требало зарезивати. Тако је то ишло до 1759, кад је један француски механичар одлучио да производи метална пера. Као узор му

је послужило гушчије перо. Но, метална пера дуго су употребљавана више за параду и забаву. Године 1816, један индустријалац из Бирмингема начинио је прву фабрику за израду металних пера. Доцније, она су се почела производити и у другим земљама.

Највећа посетница

Посетнице нису изум људи модерног доба. Кинези су за њих знали још пре више од 1.000 година. Тамо се све обавља свечано и са сјајем, па су зато, уместо малих посетница, Кинези слали велике листове хартије, чија се величина и боја одређивала према угледу особе којој се човек обраћа. Лорду Макартнију, енглеском амбасадору који је отишао у Кину

по специјалном послу, указане су велике почasti на кинеском двору. Једног дана добио је посетницу неког дворског човека која је била црвене боје и толико дугачка да би се могла спустити с врха београдске палате „Албанија“ све до земље.

Сваких осамнаест минута један авион прелеће Атлантски или Тихи Океан, тако да је до данас, рачунајући само узлетања према утврђеном возном реду, извршено укупно 145.000 прекоокеанских летова. Колико је смртних случајева забележено услед присилног спуштања на воду? На северном Атлантику — ниједан. На Тихом Океану изгубили су живот свега два путника и два

члана посаде. Уопште, у свету, принудна спуштања на океан веома су ретка, али, ако то ипак мора да се догоди, авион и путници опремљени су тако да су несреће готово немогуће.

Пре но што ће један прекоокеански авион да узлети, његова посада прима специјална упутства. На сваком аеродрому постоји нарочита одаја у којој се налази једна намагнетисана „слика“, која претставља шему унутрашњих просторија авиона. Уз ту слику прилепљени су мали магнети, од којих сваки претставља по једно средство за спасавање: пневматички прслук, маску с кисеоником, напаву за гашење пожара, помоћну радио-станицу итд. Чланови посаде обавезни су да поставе на шему своје магнете, и то тачно на одређено место. Та „слика“ ставља се у авион и касније, у случају невоље, из ње се тачно чита где се шта налази.

Пошто се посада укрца, њен командант је дужан да пре уласка путника опита сваки предмет за спасавање. Најважнији су велики гумени чамци, у којима се може ући већ у самом почетку надувавања. Сваки прима 20 особа, а има их најпреко. Они се надувавају на следећи начин: жути цак, у коме се чамца налази, баца се у воду, а крај узице која је с њим у вези држи за то одређени члан посаде. Чим се узица повуче, чамца се надувава сам од себе и зачас износи из вода.

Сваки чамца снабдевен је малим шатором и заштитним платном против кише и других временских непогода. Горњи део шатора удешен је за скупљање кишнице, која се може искористити као вода за пиће. За случај да не буде кише, у чамцу се налази апа-

рат за пречишћавање морске воде. Ту је и пумпа за напуну наддувавање, прибор за оправку чамца, довољан број удица, сунђери и ведро за издвајање воде, светиљка, бусола, навигациони дневник, звездани путоказ, сабирно сунчано огледало, боја да би се обојила површина мора, како би пилоти за спасавање

за тобожње сигурно склониште, иако је авион већ тонуо. Авијатичари су били принуђени да неколико путника просто ишчупају са седешта и да их убаце у чамца за спасавање.

Ако се путници придржавају наређења, принудно спуштање на море није опасно, што је већ толико пута доказано. Из авиона чија су сва места попуњена путници и посада могу да се искрцају за свега три минута, под условом да не дође до панике.

Претпоставимо да се догоди квар мотора наред океана. Шта се у том случају догађа? Пре свега, ваља знати да прекоокеански авиони имају четири мотора. Квар једног мотора не смета да се пут настави. Ако два мотора откажу послушност, последња два су довољна да се летилица мирно спусти. Квар три или сва четири мотора претставља изузетну реткост.

Чим се укаже потреба за принудним спуштањем, пилот саставља радио-обавештење у коме се налазе сви потребни подаци. Обавештење шаље први телеграфиста свим центрима за спасавање. Ако је авион прешао половину Атлантика у правцу исток-запад, тада ће му притећи упомоћ сви они који се налазе на западној страни. Прво ће узлетети ави-

могли да открију чамца, и нарочити рефлектор који омогућује пилоту-спасиоцу да помоћу радара открије место бродолома. Сваки од ових предмета израђен је на основу богатог искуства које су конструктори стекли у току рата, приликом принудних спуштања војних пилота.

Чим се авион спусти на отворено море, две отпремне радио-станице искрцавају се у чамце. Једна је завијена у непромочиво платно и може сама да се одржава на води. За њу је прикачен „змај“, који узлеће до извесне висине носећи на себи антену. Ако нема ветра, пушта се балон напуњен кисеоником. Довољно је да се притисне једна ручица и радио-станица почиње аутоматско одашивање знака СОС.

У авиону, пред сваким путником, налази се прслук за спасавање, који одговара расту особе којој је намењен. Он се облачи као обичан прслук и аутоматски се надувава помоћу два дугмета, на која треба само притиснути прстом. Али, прслук се сме надувати тек кад се изиђе из авиона, иначе ће путник постати толико широк да неће моћи да изиђе на врата.

У случају принудног спуштања, најважније је да се спречи паника која може да настане или стога што сви на једном појуре излазу, или што сви остану у кабини. Једном приликом, кад се један путнички авион спустио недалеко од Сан Хуана, на Порторику, посада је имала мукe с путницима који нису хтели да изиђу из авиона, иако је у њега већ продирала вода. Једни су се плашили ајкула, други су, као што то бива код неких животиња, подлегли инстинкту који их је привезивао

он који је „дежуран“ на најближој писти. Потом се од обале отискује велики моторни чамца, а онда крећу у правцу несреће све метеоролошке фрегате које крстаре у том делу океана, док обалски радио јавља посади унесрећеног авиона положај свих о-ближњих бродова. Сем тога, унесрећени могу рачунати и на помоћ авиона који се случајно нађу у њиховој близини. Кад командант једног авиона прими позив за помоћ, одмах срачунава колико је од тога места удаљен и с колико резервног горива располаже, па на основу тога доноси одлуку сме ли да промени правац лета или не.

Јануара 1955, посади једног војног транспортног авиона који је из Асоре летео за Бермудска Острва догодио се низ непријатности: прво је престао да ради један, па други мотор, а затим је исцурило гориво. Но, и поред тога, пилоти су успели да апарат одрже у ваздуху до доласка фрегате за метеоролошка испитивања, која је била удаљена 850 миља.

На узбураном мору таласи су достигли висину од четири метра. Кад су успоставили везу с бродом који ће их касније спасти, авијатичари је нису прекидали све док им се фрегата није сасвим приближила. Пре но што ће их примити на палубу, морнари су послали посади авиона следећи поздрав: „Нека вас ђаво носи, бар да сте мало оквасили ноге!“

Приликом прелетања океана, данас је постигнута толика сигурност да се авионски саобраћај сматра удобнијим и сигурнијим од ма које врсте сувоземног саобраћаја.

РЕФОРМАТИ

ПОРЕКЛО ВЕНЕЦИЈАНСКИХ ГОЛУБОВА

Голубови на Тргу св. Марка у Венецији воде порекло од једног пара

голубова-писмоноша који су, 1280 године, донели венецијанском сенату вест о победи код острва Канлије. После добијене битке, адмирал Андреа Дандоло, заповедник венецијанске флоте, послао је вест о свом успеху преко голубова-писмоноша. Сенат је био толико обрадован да је за доносиоце ове поруке саградио кућицу на најлепшем градском тргу. Отада су голубови на Тргу светог Марка уживали нарочиту пажњу свих грађана, а данас они претстављају праву атракцију за туристе.

ПОРОДИЦА ЛЕКАРА

Лекар Пјер-Луј Сарост из Ларокбруа, у Францу-

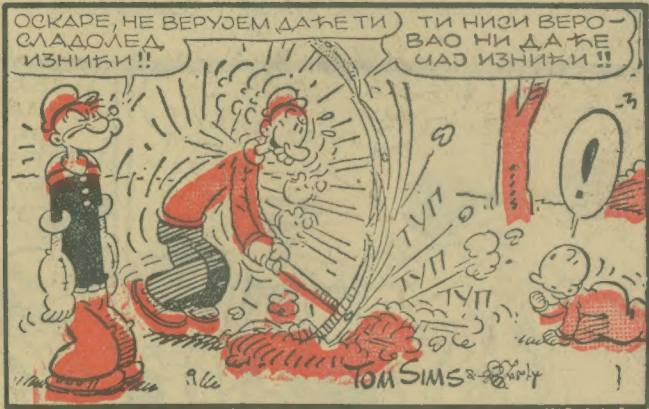
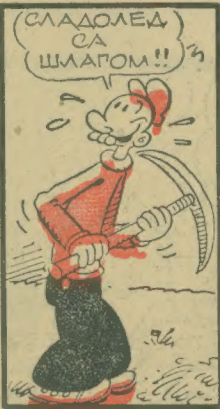
ској, био је сити лекар, унук лекара, прауник и чукунунук лекара. Чак је и отац његовог чукундеде био лекар.

ЗБОГ РУЧКА — 270 ХРАМОВА

Владар индиске провинције Сривиллипуттур саградио је 270 храмова дуж једног друма дугог 105 километара. У сваком од њих налазио се по један добом и свештеник чија је дужност била да у одређено време дана удара у њега. Сви ти храмови и добом били су уствари нека врста телеграфске линије. Наиме, према закону своје секте владар је смео да седне за трпезу тек пошто је једном идолу у далеком граду Мадурџи била принета подневна жртва.

Вест о томе да је жртвени обред обављен преносена је до владаревог двора ударањем у 270 добоша постављених у храмовима.

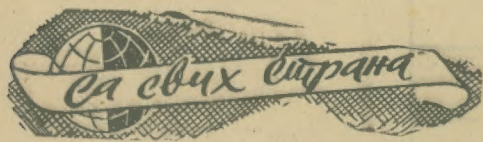
И ЛАМПУ МОЖЕ ДА УПАЛИ...

У канадским водама, поред осталих риба, живи и такозвани морски угор. Угор (грум, груј) припада роду морских јегуља. Нема крљушти на телу, а достиже дужину и до два метра. Месо му је доста укусно. Овај угор уништава велике количине пастрмки и других риба у језерима Канаде. Стручњаци су приметили да он око главе ствара електрично поље. Кад је тај електрицитет јачи, он може и да упали фотографску лампу. Научници сматрају да електричну енергију код ове рибе стварају нервне и мишићне функције, и чије обе заједно, а приметили су да је стварање електричног поља у вези с покретима који настају услед дисања. Даље, мисли се да нема никакве сличности између електричног поља које се ствара око главе морског

угора и електрицитета који производи електрична јегуља, која иначе не живи у канадским водама. Сада се улажу велики напори да се сазна како се ствара тај електрицитет, пошто угор причињава велике штете рибама.

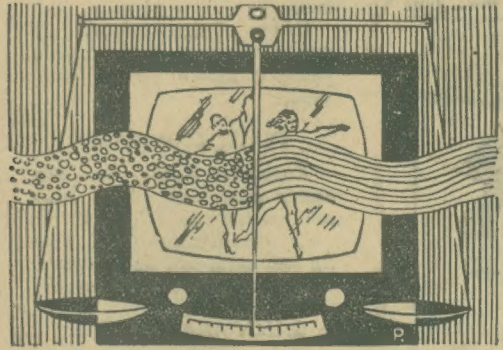
Акваријум изазвао пожар

Стаклени акваријум у облику кугле, у коме је плувала само једна златна рибица, изазвао је пожар у једној кући у Ерлангену, у Немачкој. Акваријум је стајао на сточићу крај прозора, на сунцу. Од сунчаних зрака стакло се толико угрејало да је запалило сточић, а од њега се ватра пренела на околне предмете.

КОЛИКО ЈЕ ТЕШКА ТЕЛЕВИЗИСКА СЛИКА?

Један руски математичар израчунао је колико је тешка телевизијска слика. Познато је да се ова врста слика образује пројекцијом многобројних зрнаца електрицитета, или електрона, на специјално платно. После два сата непрекидног телевизијског програма, укупна тежина зрнаца износи само један билионити део грама. То значи да би за добијање једног грама слике било потребно да пројекција траје 5.000 година.

цијално платно. После два сата непрекидног телевизијског програма, укупна тежина зрнаца износи само један билионити део грама. То значи да би за добијање једног грама слике било потребно да пројекција траје 5.000 година.

ПРОТИВ МЕКШАЦА И - ЛЈУДИ

Енглези су пронашли добар начин заштите бродског трупа од многобројних мекшаца који се обично лепе на његове спољне подвојне зидове. Заштита се постиже на тај начин што се из унутрашњости брода упућују ултразвучни таласи од 25.000 трептаја у секунди. Таласе одлазиљу генератори, који су мали као кутија за

шибице. Иако је изум користан, он је и извесном смислу и опасан. Ултразвучни треперења могу да нанесу штету човеку који непромислишено додирне бродску облогу. Постоји оправдана претпоставка да су совјетски стручњаци пронашли ову врсту заштите пре Енглеза.

СИНТЕТИЧКИ "АРШ" - ВИ

Према вестима које доноси париска штампа, француски стручњаци произвели су нову вештачку материју, коју су назвали ровидел. На бази винила, ровидел ће први моћи достојно да замени ткано домаће рубље, као што су кревет-

ски и стони чаршави, убриси, јастучнице и друго. Захваљујући томе, рубље се убудуће неће глатати, што ће бити велико олакшање за сваку домаћицу. Ровидел се може прести на машинама за предење памука и ткају на класичним разбојима, који морају само мало да се преуреде за ту сврху.

КРОМПИРИ НА РАЖЊУ

Једно страно предузеће које производи игле од алуминијума, да би повећало продају свог производа, препоручује домаћицама да кромпире пеку само пошто их нанижу као ражњиће. У

реклами се каже да кромпире треба нанизати по дужини и тако их оставити док се не испеку. На тај начин кромпир ће бити брже готови, а усто им кора неће испуцати.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ПРОТИВ ЕКСПЛОЗИЈА ПО РУДНИЦИМА

Свима је познато да гасови у рудницима могу бити веома опасни по животе рудара. Сада је та опасност знатно смањена, ако не и потпуно откоњена. Нарочити електронски апарати, који раде на принципу радара, могу на даљину да осете и најмању концентрацију гасова. Наиме, приметили се да у присуству гаса звук мења брзину, што се осетљивим апаратима може лако установити.

ВУНА КОЈУ МОЉЦИ НЕ ЈЕДУ

На америчком Институту за текстилна истраживања испитује се један нов начин добијања вуне коју мољци не би јели. Тај нови процес састоји се у томе што се овцама даје неки препарат сличан ДДТ-у. Под његовим утицајем, на овци расте руно таквих особина да га мољци не нападају.

КО БРЖЕ УЧИ ДУЖЕ ПАМТИ

Два америчка лекара-психолога, проучавањем код школске деце, дошла су до закључка да она деца која брже уче истовремено и дуже памте оно што су научили. Општи су обухватили 80 ученика између 10 и 14 година, који су имали да упамте извесне бројеве. Код половине ученика памћење је испробано одмах, а код друге половине после 24 часа. Резултат је за многе претстављао изненађење, јер се раније мислило да они који дуже уче боље памте, док се више задржавају на истој материји.

ЛЕК ПРОТИВ УМОРА

Успешан лек против умора који се код многих људи јавља упрочење нашао је шеф Института за практичну биохемију у Карлсруеу др Херман Кицингер. У његовој соби за рад, по поду и таваници, разапете су електричне жице које производе напон електрицитета идентичан ономе који влада у слободној природи. Под његовим дејством клонули убрзо живахну.

Умор, слаба воља и телесна немоћ потичу, поред осталог, од поремећаја електричног напона у атмосфери, сматра др Кицингер. Томе су криви и брз темпо савременог живота и прекомеран духовни напор, који штетно утичу на функционисање телесних ћелија. Др Кицингер наводи случај старина великих кућа, који су готово стално уморни, као и искуства индустријских предузећа у којима су радници постигли боље резултате кад су радили у дрвеним баракама него у великим фабричким халама. Против умора, каже овај биохемичар, не помажу само витамини, него је потребан вештачки планински ваздух у собама и радионицама.

РЕНТГЕН-МИКРОСКОП

У америчком Националном бироу за стандарде конструисан је нов тип микроскопа. То је комбинација обичног микроскопа и рентген-апарата. Овај микроскоп необично је погодан за лекарска испитивања, јер даје увећану слику посматраних предмета. Микроскоп ради на принципу електрона.

БАРЕНО СЕМЕ

Кад су на неким плантажама у Калифорнији хтели да сеју памук, показало се да су зрна необично тврда и да је клијање и споро и неједнако. Проучавањем на универзитету у Лос Анђелосу утврђено је да се клијавост семена повећава ако се оно пре сејања држи један минут у води загрејаној до 80 степени. Оваква зрна проклијала су за два до три дана.

ХРАНА КАО УЗРОК ДУШЕВНИХ ОБОЉЕЊА

Један амерички лекар тврди да се храном могу изазвати душевна обољења. У храни коју једемо налазе се мале количине антивитамина и антиаминокиселина, које блокирају витамине и аминокиселине у организму, што, у извесним случајевима, може да доведе до душевног обољења.

ЛЕТО И ИМУНИТЕТ

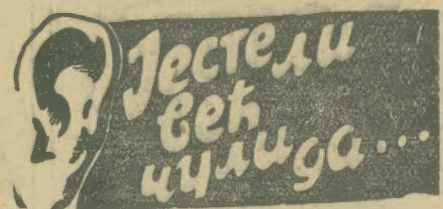
Проучавајући дланове код жена, два енглеска лекара установила су да је човечије тело отпорније према бактеријама лети него зими. Према знојењу дланова утврдили су да је рад надбубрежних жлезда лети нешто појачан, услед чега је и отпорност тела већа. Они су посматрали једну малу површину длана код жена између 18 и 20 година старости и напали да је активност ових жлезда највећа у августу, а најмања у фебруару.

РАДИО НА ПЕТРОЛЕЈСКИ ПОГОН

На овогодишњем сајму у Лајпцигу могли су се видети радио-пријемници руске производње којима за рад није потребна електрична струја. Ови радио-апарати, каквих данас има на многим забавним колхозима, веома су погодни за крајеве где нема електричног осветљења и где не постоје могућности за пуњење електричних батерија. Радио-пријемник добија потребну електричну струју од једног топлотног генератора. Унутрашњост генератора загрева се до 300 Целзијусових степени помоћу пламена петролејске лампе, а истовремено се, помоћу нарочитог вентилатора, расхлађује на 30 степени. Та разлика у топлоти ствара електричну струју од три вата, која је довољна за рад пријемника. Ови руски апарати имају све три таласне дужине.

НЕОБИЧНА РИБА

Колико је велика могућност прилагођавања живих бића средини у којој се налазе показује и једна риба која живи крај мексиканске обале. Научници су приметили да оне рибе које живе у једном заливу имају знатно дуже тело од риба исте врсте које живе у другом заливу. После дужег истраживања пало им је на ум да испитају проценат соли на једном и другом месту и тада су утврдили да оне рибе које живе у води с већим процентом соли имају краће тело од оних које живе у води с мањим садржајем соли.

...алфа, назив првог слова грчке азбуке, долази од семитских речи „алеф“, што значи „во“, јер је најстарији облик овог слова потсећао на воловску главу.

...карст, крш или крас реч је келтског порекла и значила је стеновито земљиште.

...пруски владар Фридрих I, који је био страстан пушач, основао је друштво „пу-

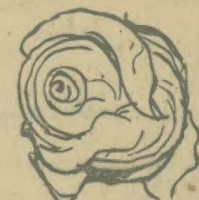
...велики храм у Пекингу посвећен Конфуцију украшен је искључиво потписима славних људи.

ди — државника и уметника. У њему се могу наћи потписи старих кинеских царева и песника, од којих су неки владали још пре 2.000 година.

...црном светлости назива се једно тамно зрачење топлоте с веома дугачком таласном дужином. Про нашао га је физичар Ле Бон.

...реч салата долази од италијанске

речи „инсалато“, што значи „посољено“.

...прву подземну железницу на свету додала је Будимпешта, и то 1896 године.

...спанаћ је пренет у Европу из Персије.

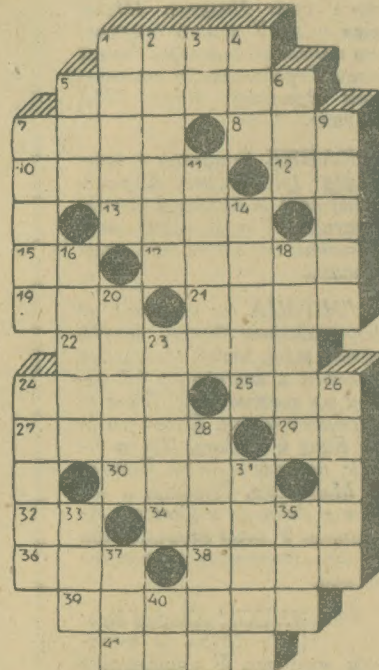
...реч еликсир долази од арапских речи „ел-иксир“, што значи „камен мудрости“.

...„Британија“, први пароброд који је почео редован превоз путника преко Атлантског Океана, могао је да прими мање путника но што данас стане у један чамац за спасавање каквог великог прекоокеанског брода.

Водоравно: 1) град у Чехословачкој; 5) тропански краљ, отац Парисов; 7) марка аутомобила; 8) страно мушко име; 10) планина у Азији; 12) египатско божанство; 13) град у Румунији; 15) лична заменица; 17) рогозина; 19) тепих; 21) позната заменица; 22) планина у Грчкој; 24) полуострво које олаваја Бело Море од Једеног; 25) јужно воће; 27) електрични спроводник; 29) афрички; 30) неолит; 32) историјско место у Малој Азији; 34) римски цар из I века; 36) део лица; 38) Кастор и Полукс; 39) индус; 41) лесна притока Гилне.

Усправно: 1) списак исправки на крају књиге; 2) музички инструмент; 3) узвик; 4) роман Емили Золе; 5) енглески драматичар. Шекспиров претходник; 6) тишина; 7) старо име Хвара; 9) један метал; 11) вођа Аргонаута; 14) индустријска биљка; 16) стане еластичног тела под дејством спољних сила; 18) раса; 20) енглеска међа за тенис; 23) мушко име; 24) полуострво на северу Европе; 26) река у Немачкој; 28) личност из „Оливе“; 31) феака краљица. Алкинојева жена; 33) војна течност; 35) похвална песма; 37) усамљен; 40) богиња правде у египатској митологији.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ку; 3) поло; 5) марама; 7) коровија; 8) рак; 10) под; 11) ко; 12) чо; 14) ва; 15) енигма; 18) игле; 19) Утрехт; 21) ол; 22) Ал; 23) ес; 25) вир; 27) про; 28) ацетилен; 31) апарат; 32) Аман; 33) ак.

Усправно: 1) Коро; 2) улаз; 3) парк; 4) Омир; 5) моаре; 6) Ајова; 7) Крк; 8) ада; 12) чигра; 13) бглед; 16) нит; 17) мех; 18) улица; 20) тебет; 21) ова; 24) син; 26) репа; 27) план; 29) тама; 30) Ирак.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Ко уме жмурећи да нишани?

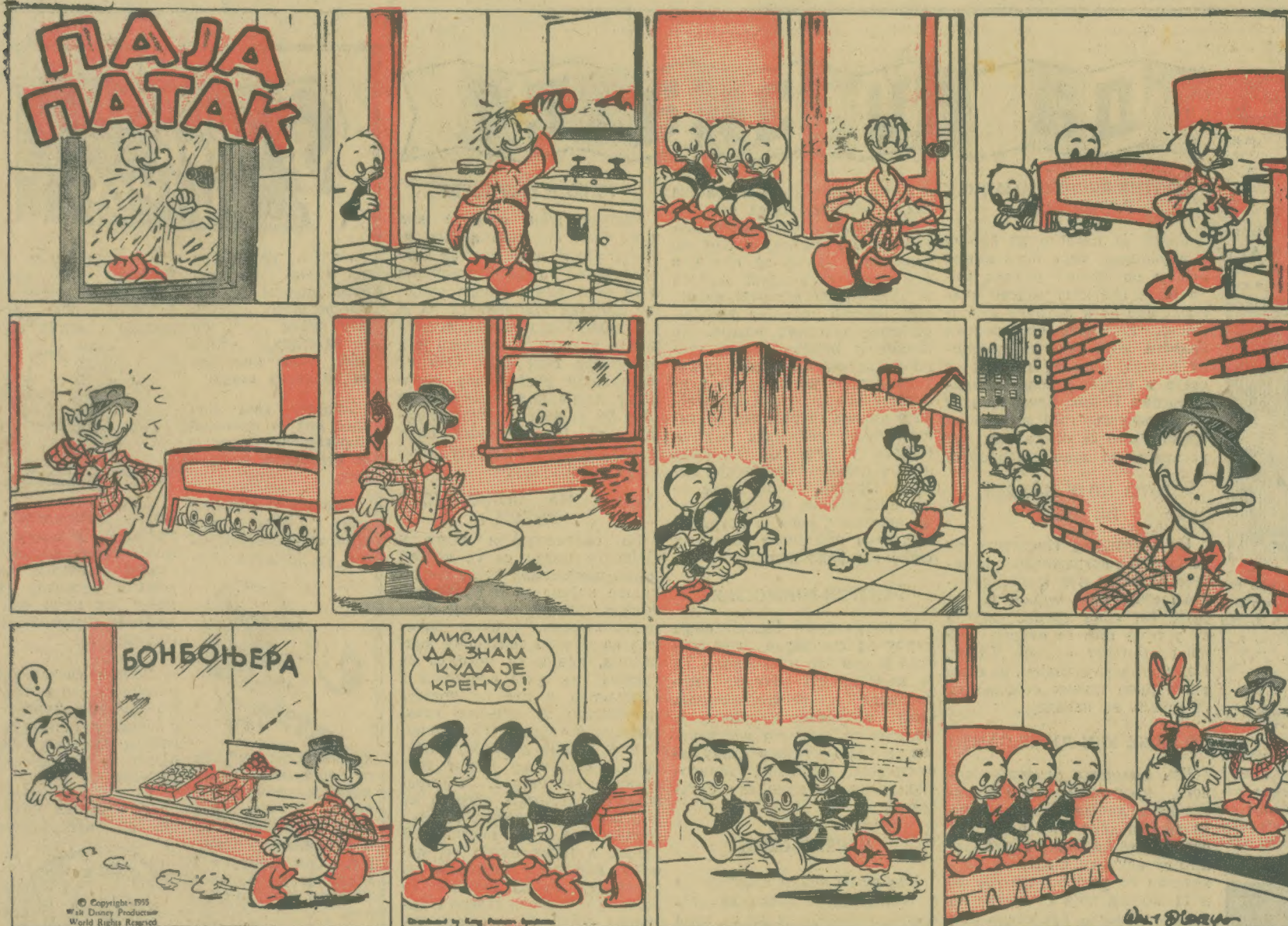
2	5	2
10	20	10
5	20	5
2	5	2

Отворених очију можете корачати право, у то нема сумње. Али жмурећи то је већ много теже. Свако онда скрене помало у страну. Горњи бројеви дају вам прилику да утврдите за колико ћете скренути с правог пута. Можете се помоћу ове таблице и играти са својим друговима, да видите ко ће постићи бољи резултат.

Исеците горњи цртеж или га прецртајте на провидну картицу, па спајалицама прикачите на зид. На једног пет корака од зида ставите на под неки предмет као белет, одакле ћете нишанити. Подигните руку, нанишаните прстом на број 50, зажмурите, па пођите к циљу. Идите тако док прстом не додирнете зид. Отворите онда очи

и видите који сте број погодили. Поновите ово још двапут, па саберите погођене бројеве. То је већи збир, то сте бољи нишанџија.

Ако играте с друговима, сваки од њих мека тако три пута нанишани, па онда израчунајте ко је бољи стрелац.

НЕ СЕЋА СЕ

Мики: Ту је неки непознати човек који каже да је твој друг из основне школе. Висок, има дуге црне бркове...

Шилу: Хм, не сећам се да смо у основној школи имали неков с дугим црним брковима.

ТО ЈЕ БАР ЛАКО

Хорације: Купио бих ову слику само кад бих знао шта представља.

Слика: Купите је ви, а ја ћу вам дати, ако баш хоћете, опширно писмено објашњење.

ЗАБОРАВАН ЧОВЕК

— Зашто пијеш толико, човече? — пита Попај Перу Ждеру. — Ево неко време уопште се не трезниш.

— Зашто? Да заборавим!

— А шта то?

— Не знам. Заборавио сам!

БАЦИО МУ РУКАВИЦУ

— Откуда ти та модрица на образи? — пита Олива Перу Ждеру.

— Бацно ми је мој комшија рукавицу у лице.

— То онда мора да је била некаква гвоздена рукавица!

— Није, него је још није био скинуо с руке.

КОЈИ ЈЕ ОДГОВОР ИТАНАЈ

КОЛИКО ЈЕ ВИСОК НАЈВИШИ ВРХ ПЛАНИНЕ ПРЕЂА?

3.000 метара
1.800 метара
2.019 метара
2.632 метра

НАМИБ је: арапско име предео у Африци место у Алжиру арапски песник

ЛИПИЦА је: планина биљка чувена бања народна игра

РОЛИНСОН је: назив средњовековног епа место једне чувене битке музички инструмент презиме једног истраживача

ОДГОВОР

ХЕРАТ ЈЕ НАЈВИШИ ВРХ ПЛАНИНЕ ПРЕЂА и висок је 2.019 метара. Иначе, Пређа је планина која се налази у великој олуји горњег тока реке Неретве. Шуме има мало. У вишим пределима налазе се четинари. Поред врха Хераћа овде се налази и врх Лупоглава, висок 2.012 метара.

НАМИБ је предео у приморју југозападне Африке. Овај крај је готово у целини пустиња. У такозваним алувијалним наносима има дијаманата.

ЛИПИЦА (жути слез) је једноводна биљка, висока преко један метар. Има жуће цвеве, а листови су јој налик на лисове липе. Плод је у облику чауре. Пореклом је из Кине и Тибета. Преко Азије пренесена је на Балкан, у Мађарску, Италију, а затим у Африку и Северну Америку. У свом зачијају гаји се као текстилна и лековита биљка.

РОЛИНСОН Хенрик Кресвик (1810—1895), је енглески археолог. У рушевинама Ниниве и Вавилона открио је много асирско-вавилонских насипа.

WALT DISNEY'S СЕДМ ПАТУЉАКА и ГУСАР

ОХ, НАЈЛЕПША ВАМ ХВАЛА! БАР ЈЕДАНПУТ ДА ОДАХНЕМО!

НАСТАВИЋЕ СЕ